

Platen van Valkenisse

hogere plaatdelen. Zandwinning kan worden ingezet als locaties in het nevenvaarwater aanzanden en zo problemen veroorzaken voor de scheepvaart.

Voorheen is in het westelijk deel geprobeerd via zandwinning verbindende vaarwaters (kortsluitgeulen) open te houden of de ligging stabiel te houden. Dit is echter niet gelukt zonder ongewenste neveneffecten als verondieping.

Monding

De monding vormt op lange termijn vermoedelijk een zandbuffer voor het estuarium en de kust. Over de uitwisseling van zand tussen het estuarium en het mondingsgebied bestaan nog veel vragen. Met name is het onbekend in welke tijd- en ruimteschalen gedacht moet worden en welk effect de grootschalige vaarwegverruiming heeft op de monding. Voor wat betreft de mon-

ding zal Rijkswaterstaat terughoudend zijn met het aanwijzen van locaties.

4.2.2 CONCLUSIE OP DEELSYSTEEMNIVEAU

Op basis van de hierboven genoemde overwegingen, kiest Rijkswaterstaat ervoor om de verdeling van winlocaties ten oosten en ten westen van de Overloop van Hansweert tijdens de beleidsperiode niet te wijzigen ten opzichte van de vorige. Winning zal voornamelijk een preventief karakter hebben. Minimaal 75% van de jaarlijks te winnen hoeveelheid zal moeten plaatsvinden ten oosten van de Overloop van Hansweert. In combinatie met de stortstrategie, is het winnen van 25% van de jaarlijkse hoeveelheid in het westen voldoende om te anticiperen op overschotten aldaar. Als er geen import optreedt, zal zandwinning na het verwijderen van de overschotten, worden afgebouwd.

Rijkswaterstaat streeft ernaar zandwinning zoveel moge-

lijk te combineren met andere activiteiten, zoals baggerwerk. De zandwinning zal worden ingezet ter vermindering van baggeren in werkstroken buiten het betonde hoofdvaarwater. Verder wordt zandwinning in de nevengebieden ingezet om effecten van stortingen uit het verleden op te heffen. Omdat de monding op lange termijn mogelijk als buffer fungeert en kennis hierover gering is, zal Rijkswaterstaat hier geen zandwinning toestaan.

4.3 RANDVOORWAARDEN EN BETROKKEN BELANGEN OP LOCATIENIVEAU

In dit hoofdstuk, toetsen we of zandwinning verantwoord is aan de hand van de in hoofdstuk 3 geformuleerde randvoorwaarden en betrokken belangen, ditmaal op locatieniveau. De betrokken belangen zijn gebaseerd op de hoofd- en nevenfuncties van de Westerschelde. Scheepvaart, natuur en veiligheid tegen overstromen zijn

Hoofdfuncties. Waar een keus gemaakt moet worden, krijgen deze drie functies voorrang.

4.3.1 RANDVOORWAARDEN

Habitat- en Vogelrichtlijn

Voor de Habitat- en Vogelrichtlijn is de NAP -10m lijn vastgesteld als begrenzing voor de te beschermen gebieden in de Westerschelde. De zandwinlocaties vallen grotendeels in deze zone. Omdat zandwinning een bestaande activiteit is, mag deze worden voortgezet. Bij de keuze van nieuwe zandwinlocaties moeten Habitat- en Vogelrichtlijngebieden uit voorzorg zoveel mogelijk worden ontzien. Indien de keuze toch valt op deze gebieden, moeten de effecten van de winning op de natuurwaarden van deze gebieden op voorhand worden ingeschat. Verlies aan natuurwaarden dient te worden gecompenseerd.

Herstel van de zeeweringen bij Walsorden

Nb-wet gebieden en erkende natuurgebieden

Gebieden die aangewezen zijn als beschermd gebied in het kader van de Nb-wet zijn het Verdrongen Land van Saeftinge, het Schor van Waarde en de Verdrongen Platen, het Zuidgors, het Paulinaschor, de Kapellebank en het Schor bij Bath. Deze gebieden moeten worden ontzien; er zal in ieder geval geen zandwinning plaatsvinden.

4.3.2 BETROKKEN BELANGEN OP LOCATIENIVEAU

In hoofdstuk 3.2.2 is een opsomming gegeven van de betrokken belangen. Rijkswaterstaat wil op de volgende wijze met deze, soms tegenstrijdige, wensen omgaan.

Scheepvaart

Uitgangspunt is om zandwinning zoveel mogelijk te laten plaatsvinden op locaties waar in het kader van vaargeulonderhoud zand moet worden verwijderd. Gedeeltelijk vindt vaargeulonderhoud plaats op drempels in het betonde vaarwater. Hier kan geen zandwinning plaatsvinden vanwege het nautische gevaar dat gepaard gaat met het winnen. Tijdens het winnen zijn zandwischepen namelijk moeilijk manoeuvreerbaar. Er vindt door zandwinning wel preventief onderhoud plaats direct buiten het vaarwater; in een aantal werkstroken die langs plaatranden in de binnenbocht van de geul liggen. Zandwinning wordt bovendien ingezet om nevenvaarwaters bevaarbaar te houden. Het ontstaan van hinderlijke dwarsstromen voor de scheepvaart, dient door zandwinning te worden voorkomen en zo mogelijk teruggedrongen.

Natuur

In de nabijheid van rust- en fourageergebieden voor vogels mag niet gewonnen worden. Broedgebieden moeten tijdens het broedseizoen met rust gelaten worden.

Winnen in ondiep watergebieden tast de natuurfunctie eveneens aan. Daarom worden winlocaties aangewezen op plaatsen waar weinig bodemleven is. Bijvoorbeeld plaatsen waar van oudsher activiteiten plaatsvinden of waar de bodem dusdanig dynamisch is, dat er zich toch al nauwelijks bodemleven kon ontwikkelen.

Veiligheid tegen overstromen

Zandwinning mag geen invloed hebben op de standzekerheid van de waterkering. Deze standzekerheid is gedefinieerd in een leidraad van de TAW (Technische

Adviescommissie voor de Waterkeringen), waarmee een minimale breedte voor het voorland kan worden berekend in combinatie met een bepaalde helling van de geulwand.

Visserij

Rijkswaterstaat zal belangrijke gebieden met een kraam- en kinderkamerfunctie voor vissen en garnalen, met het oog op de visserij, zoveel mogelijk ontzien. Als in deze gebieden ingrepen moeten plaatsvinden in verband met de veiligheid van de scheepvaart, gaan die echter voor. In alle andere gevallen wordt het gebied niet aangewezen als zandwinlocatie.

Recreatie

Het komt relatief vaak voor dat een ingang van een jachthaven verzandt. Door middel van zandwinning kan dit probleem opgelost worden. De recreatievaart maakt verder vaak gebruik van nevengeulen. Zo mogelijk worden deze geulen opgehouden door zandwinning. Het behoud van de hoofdvaarweg en de natuurlijkheid van de Westerschelde gaan echter altijd voor! Zandwinlocaties worden gekozen ver genoeg buiten het natuurlijke talud van de strandjes. Op deze manier tast de ingreep de stranden niet aan.

Delfstofwinning

Voor de zandhandel is het van belang dat het winnen veilig kan gebeuren en dat de kwaliteit van het zand goed is.

Behalve zand, worden er in de Westerschelde ook andere delfstoffen gewonnen, bijvoorbeeld schelpen. Omdat deze delfstoffen schaarser zijn dan zand, krijgt schelpenwinning prioriteit op locaties waar beide delfstoffen gewonnen kunnen worden.

Secundaire winning, het combineren van grondstoffenwinning met de uitvoering van werken, moet zoveel mogelijk gebeuren.

Als alternatief voor zandwinning is het gewenst bij ieder (infrastructureel) werk de mogelijkheid tot hergebruik van het materiaal te onderzoeken, zoals bij boorspecie van de Westerscheldetunnel is gebeurd.

Voor de aanleg van de Westerscheldecontainerterminal (WCT) is een geschatte hoeveelheid van 14 miljoen m³ zand nodig in de periode 2001/2002. Vanwege de grootschaligheid van deze winning zal dit zand afkomstig zijn

Aanvoer van zand

uit de Noordzee. Ook voor andere grote werken zal dit het geval zijn.

Via het zandwinbeleid en andere middelen zal de zandhandel tijdig worden geïnformeerd over toekomstige ontwikkelingen op het gebied van zandwinning in de Westerschelde. Zandwinning zal zich op lange termijn wellicht naar de Noordzee moeten verplaatsen. Rijkswaterstaat zal alternatieven zoals overslagputten onderzoeken.

Kabels en leidingen

Zandwinning mag alleen plaatsvinden op minimaal 500 meter afstand van kabels en leidingen in de

Westerschelde. Alleen als bevaarbaarheidsproblemen optreden nabij kabels en leidingen, kan hiervan worden afgeweken.

4.3.3 CONCLUSIE OP LOCATIENIVEAU

Deze conclusies zijn meteen richtlijnen voor het aanwijzen van zandwinkavels.

Harde richtlijnen (gebaseerd op de hoofdfuncties in de Westerschelde):

1. niet winnen in Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en gebieden die zijn aangewezen als NB-wet gebieden
2. niet winnen in de nabijheid van belangrijke rust- en foeragegebieden voor vogels

3. niet winnen binnen de minimale breedte nodig als het voorland van de waterkering zoals gedefinieerd in de leidraad van de TAW.
4. winnen in overschotsgebieden of op stortlocaties
5. winnen binnen onderhoudsstroken of
6. winnen in nevenvaarwaters met bevaarbaarheidproblemen of gebieden waar middels zandwinning bevaarbare nevenvaarwaters kunnen ontstaan
7. niet winnen in het betonde hoofdvaarwater
8. bij grootschalige hoeveelheden kan alleen gewonnen worden in de Noordzee
9. in het broedseizoen niet winnen in de nabijheid van broedgebieden voor vogels
10. niet winnen in ondiep watergebieden (ondieper dan NAP -5 m)
11. niet winnen op specifieke probleemlocaties, bijvoorbeeld op plaatsen waar veel scheepsgolven ontstaan naast het hoofdvaarwater

12. niet winnen in de monding

Overige richtlijnen (gebaseerd op de nevenfuncties van de Westerschelde):

1. niet winnen binnen 500 meter van kabels en leidingen
2. niet winnen op locaties met een slechte zandkwaliteit qua samenstelling
3. zoveel mogelijk ontzien van gebieden met een kraam- en kinderkamerfunctie voor de visserij
4. winning inzetten om plotselinge verondiepingen door beheersactiviteiten (o.a. voor jachthavens) te verwijderen
5. niet winnen bij het natuurlijke talud van strandjes
6. wanneer op een locatie een keus moet worden gemaakt tussen een vergunning voor schelpenwinning of zandwinning, krijgt schelpenwinning voorrang.

5. Zandwinbeleid Westerschelde 2001-2011

Zandwinning

5.1 BELEID EN HOEEVELHEID

■ Inleiding

Het wel of niet toestaan van zandwinning in relatie tot het waterbeheer van de Westerschelde blijft een afweging tussen het creëren van overschotgebieden door het bergen van sediment dat vrijkomt bij de verruimingswerkzaamheden in het systeem (dit betekent weer een afname van de dynamiek en een toename aan baggerinspanning) óf het verwijderen van het overschot met het risico dat zand in de toekomst wellicht nodig is in het systeem. Op korte termijn zijn de gevolgen goed te overzien.

Het uitgangspunt 'handhaven van een sluitende zandbalans' is tijdens de komende beleidsperiode niet hanteerbaar. In samenhang met een grootschalige ingreep als vaarwegverruiming ontstaat een ander door de mens geïnitieerd morfologisch evenwicht, waarbij minder zand gewenst is. Uit LTV zal blijken welke mate van verdere verruiming acceptabel is, in relatie tot overige functies van het watersysteem.

In relatie tot de verruiming is het op korte termijn geoorloofd dat overschotten door middel van een maatregel van structurele aard, zoals zandwinning, worden verminderd of voorkomen. Voorkomen van overschotten heeft de voorkeur.

Om de hiervoor aangegeven redenen wil Rijkswaterstaat Zeeland als volgt omgaan met zandwinning in de beleidsperiode 2001-2011.

■ Verzachtende maatregel

Zandwinning is op korte termijn alleen toegestaan als verzachtende maatregel voor de vaarwegverruiming. Op lange termijn is het verstandig terughoudend te zijn, omdat zandwinning zonder compensatie door bijvoorbeeld import het systeem duurzaam verruimt. Leidend bij deze keuze is het voorzorgprincipe: gevolgen mogen niet onomkeerbaar zijn. In dit verband moet ook de monding worden ontzien. Wanneer overschotten zijn weggevoerd, zal zandwinning worden afgebouwd.

■ Hoeveelheid

De totaalhoeveelheid van 2,6 miljoen m³ per jaar blijft gehandhaafd. De ervaring heeft uitgewezen dat deze hoeveelheid geen onoverkomelijke effecten oplevert op korte termijn. Het aantal locaties blijft constant. Deze locaties variëren jaarlijks in functie van de optredende natuurlijke dynamiek om zo het ecosysteem de kans te geven zich te herstellen.

Omdat in het oostelijk deel door baggerwerkzaamheden veel overschotten zijn ontstaan, zal zandwinning zich in de komende beleidsperiode daar concentreren. Minimaal 75% van het zand zal daarom ten oosten van de Overloop van Hansweert worden gewonnen. In het westelijk deel moeten overschotten worden voorkomen. Dit gebeurt voornamelijk via het stortbeleid. Het zandwinbeleid draagt hier zo goed mogelijk aan bij.

■ Zo min mogelijk ingrepen

Zandwinning moet zoveel mogelijk worden gecombineerd met baggerwerk dat toch al uitgevoerd moet worden. Dit verkleint de ingreep en voorkomt in bepaalde gebieden overschot door stortingen. In de werkstroken buiten de betonning langs het hoofdvaarwater helpt zandwinning mee het onderhoudsbaggerwerk te beperken.

■ Voorzichtigheid is geboden

Er blijven risico's verbonden aan zandwinning, voornamelijk op de lange termijn. Het is daarom zaak de risico's te beperken door bevrozing van hoeveelheden op korte termijn, stapsgewijze uitvoering, monitoring en bijsturing.

Deze maatregelen zijn nodig omdat:

- de situatie niet in evenwicht is door de vaargeulverruiming en een nieuw stortbeleid. Daardoor is moeilijk te voorspellen hoe het systeem zich zal ontwikkelen.
- de inzichten uit LTV en MOVE niet eerder dan in 2006 ingepast kunnen worden. (In die kaders worden morfologische ontwikkelingen waar mogelijk naar ecologische consequenties vertaald.)
- de werking van het morfologisch systeem is complex, waardoor er onzekerheden blijven bestaan m.b.t. optreden erosieproblemen rond platen en exporterend of importerend karakter van het watersysteem.
- er een risico bestaat dat er een tekort aan sediment optreedt op lange termijn. In het verleden is al veel zand verdwenen uit het estuarium.
- bijsturen bij kleine hoeveelheden mogelijk blijft.

5.2 LOCATIES

Bij het kiezen van locaties gelden de volgende richtlijnen. De harde richtlijnen zijn gebaseerd op wet- en regelgeving en de hoofdfuncties in de Westerschelde. Deze krijgen prioriteit op de overige richtlijnen.

Harde richtlijnen:

1. niet winnen in Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en gebieden die zijn aangewezen als NB-wet gebied
2. niet winnen in de nabijheid van belangrijke rust- en foerageergebieden voor vogels
3. niet winnen binnen de minimale breedte nodig als het voorland van de waterkering zoals gedefinieerd in de leidraad van de TAW.
4. winnen in overschotsgebieden of op stortlocaties
5. winnen binnen onderhoudsstroken of
6. winnen in nevenvaarwaters met bevaarbaarheidsproblemen of gebieden waar middels zandwinning bevaarbare nevenvaarwaters kunnen ontstaan
7. niet winnen in het betonde hoofdvaarwater
8. bij grootschalige hoeveelheden kan alleen gewonnen worden in de Noordzee
9. in het broedseizoen niet winnen in de nabijheid van broedgebieden voor vogels
10. niet winnen in ondiep watergebieden (ondieper dan NAP -5 m)
11. niet winnen op specifieke probleemlocaties, bijvoorbeeld op plaatsen waar veel scheepsgolven ontstaan naast het hoofdvaarwater (afstemmen met zandhandel)
12. niet winnen in de monding

Overige richtlijnen (gebaseerd op de nevenfuncties van de Westerschelde):

1. niet winnen binnen 500 meter van kabels en leidingen
2. niet winnen op locaties met een onvoldoende zandkwaliteit qua korrelgrootte
3. niet winnen in gebieden met de kraam- en kinderkaamfunctie voor de visserij
4. winning inzetten om plotselinge verondiepingen door beheersactiviteiten (o.a. voor jachthavens) weg te werken
5. niet winnen bij het natuurlijke talud van strandjes
6. wanneer op een locatie een keus moet worden gemaakt tussen een vergunning voor schelpenwinning of zandwinning, krijgt schelpenwinning voorrang.

5.3 EVALUATIE EN MONITORING

Na vijf jaar vindt een tussenevaluatie plaats. Naast het meten van de zandoverschotten en het berekenen van de zandbalans, wordt hiervoor met name het resultaat van de waarnemingen van het metingenprogramma MOVE (MONitoring VErruiming Westerschelde) gebruikt. MOVE betreft niet specifiek de zandwinning, maar effecten van de verruiming in breder verband, met name op watersysteemniveau.

Zo kan er worden bijgestuurd. Bovendien zullen uit de LTV beleidskeuzes volgen. Deze kunnen dan bij het bijsturen worden meegenomen.

De zandhandel wordt tijdig geïnformeerd over toekomstige ontwikkelingen op het gebied van zandwinning in de Westerschelde. Omdat het denkbaar is dat zandwinning op lange termijn niet meer mogelijk zal zijn in de Westerschelde, zal de handel alternatieven moeten onderzoeken. Rijkswaterstaat zal hier ook bij betrokken zijn, vanuit het oogpunt van nationale grondstoffenvoorziening.

De volgende zaken komen in de evaluatie aan bod:

- Hoe ontwikkelt het zandoverschot zich?
- Zijn er nieuwe relevante ontwikkelingen, bijvoorbeeld vanuit LTV?
- Is er nieuwe regelgeving waarmee we rekening moeten houden?
- Is er nieuwe kennis beschikbaar over het systeem³
- Verloopt de vergunningverlening naar wens voor zowel de overheid als de handel?

Zand voor de handel

Schaar van Waarde

6. Beleidsuitvoering

In dit hoofdstuk wordt de bestuurlijk juridische component van de zandwinning in de Westerschelde beschreven. Aspecten als vergunningverlening, procedures en voorschriften voor uitvoering komen aan de orde.

6.1 ONTGRONDINGENWET EN WET MILIEUBEHEER

Zandwinning in de Westerschelde gaat gepaard met het (tijdelijk) verlagen van de bodem en is daardoor een activiteit die beoordeeld moet worden in het kader van de Ontgrondingenwet. Het Besluit Milieu-effectrapportage, gebaseerd op de wet Milieubeheer, heeft ook betrekking op ontgrondingen.

Toetsing van de zandwinning in de Westerschelde aan het besluit MER leidt tot de volgende constatering. Volgens het besluit MER is de winning van oppervlaktedelfstoffen een MER-plichtige activiteit. Bepalend hiervoor is de oppervlakte van een winplaats of een aantal winplaatsen die in elkaars nabijheid liggen; vanaf 500 ha of meer is de activiteit MER-plichtig. Voorts wordt de relatie gelegd met de Ontgrondingenwet. Uit die koppeling blijkt dat het begrip ‘winplaats’ in het besluit MER gedefinieerd dient te worden zoals de Ontgrondingenwet dat aangeeft, namelijk ‘een plaats die is bestemd (in het bestemmingsplan) voor de winning van vaste stoffen door middel van ontgroning.’

De winlocaties in de Westerschelde worden in het beheer ingepast en hebben als bestemming ‘waterstaatsdoeleinden’ of ‘vaarweg’. Bij de onderhoudswerkzaamheden komt zand vrij, maar dit leidt niet tot aanpassing van de bestemming. Bovendien is er geen sprake van vaste locaties. Afhankelijk van de morfologische omstandigheden kunnen deze jaarlijks veranderen. Dit alles impliceert dat het Besluit MER in dit geval niet van toepassing is en zandwinning in de Westerschelde niet MER-plichtig is.

6.2 PROCEDURE VERGUNNINGVERLENING

6.2.1 AWB VOORBEREIDINGSPROCEDURE

In de Ontgrondingenwet is bepaald, dat op de voorbereiding van een vergunning de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure (afd. 3.5. van de Algemene wet bestuursrecht) van toepassing is. In de

Ontgrondingenwet is voorts bepaald, dat bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) kan worden afgeweken van de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure, voor zover het een ontgroning van eenvoudige aard betreft, waarbij andere belangen niet of nauwelijks zijn betrokken. In het Rijksreglement Ontgrondingen (de AMvB die betrekking heeft op de wateren in beheer bij het Rijk, waaronder uiteraard de Westerschelde) is deze mogelijkheid vastgelegd.

Bij de beoordeling en de keuze, van de wijze waarop de ontgrondingsvergunningen moeten worden voorbereid, zijn een aantal aspecten afgewogen: zandwinning vindt voornamelijk plaats op dezelfde locaties in de Westerschelde waar Vlaanderen krachtens vergunning ook baggerwerkzaamheden uitvoert (ontgrondt) in het kader van het op diepte houden van de verdiepte vaarweg en de zogenaamde werkstroken; locaties hebben de bestemming vaarweg en zijn dus geen “bestemde” winlocaties zoals de Ontgrondingenwet dit definieert (en dienen die bestemming ook niet te krijgen); zandwinning maakt in kwantitatief opzicht maar een gering deel uit van de totale hoeveelheid bodemmateriaal, die in het min of meer continue onderhoudsbaggerproces ter plaatse wordt verwijderd; in het kader van de formele regelingen en vergunningen met betrekking tot de verdiepings- en onderhoudsbaggerwerkzaamheden van de Westerschelde zijn de betreffende belangen afgewogen.

Het voorgaande impliceert, dat de voorbereiding van de hiervoor genoemde categorie ontgrondingsvergunningen kan plaatsvinden op basis van Hoofdstuk 4 van de Awb (Bijzondere bepalingen over Besluiten; Titel 4.1. Beschikkingen). Bij de voorbereiding van de beschikkingen zullen overigens telkens -conform het bepaalde in de Awb- de betrokken belangen worden afgewogen. Indien er belanghebbenden zijn, die naar verwachting bedenkingen zullen hebben tegen verlening van één of meerdere vergunningen, zullen deze belanghebbenden in de gelegenheid worden gesteld hun zienswijze uit te brengen. Vervolgens zullen de vergunningen worden verleend. Indien een ingebrachte zienswijze daartoe aanleiding geeft zal in de betreffende vergunning en/of de

Zandhandel

voorschriften daarmee rekening worden gehouden of zelfs tot het niet verlenen daarvan kunnen leiden. De verleende vergunningen worden direct van kracht. Tegen de vergunningen kan binnen zes weken na verlening schriftelijk bezwaar worden gemaakt; een dergelijk bezwaar schorst de werking van de vergunning niet. De indiener van een bezwaarschrift zal indien schorsing wordt verlangd, een zogenaamde voorlopige voorziening bij de bevoegde rechter moeten vragen.

Met betrekking tot de voorbereiding van een vergunning, voor een locatie die niet behoort tot genoemde categorie zandwinlocaties, zal de beoordeling en de keuze, van de wijze waarop de vergunning moet worden voorbereid, opnieuw worden uitgevoerd.

6.2.2 *INSCHRIJVING EN UITGIFTE*

Rijkswaterstaat wijst de plaatsen aan waar het komende jaar zandwinning mag plaatsvinden. De Dienst der Domeinen regelt de inschrijving. De Dienst der Domeinen verleent vervolgens een privaatrechtelijke vergunning. Rijkswaterstaat ontvangt alle gegevens van Domeinen en start de procedure op voor het verlenen van de publiekrechtelijke vergunningen. De diverse aanvragers zijn voor het in behandeling nemen van de vergunningsaanvraag een recht verschuldigd, vermeerderd met een opslag, zoals in de bijlage horend bij het Rijksreglement Ontgroningen is bepaald.

De Dienst der Domeinen wijst de zandwinkavels toe via openbare inschrijving. Op een inschrijfformulier kunnen zandhandelaren aangeven welke prijs ze per ton bie-

den. De hoogste inschrijver krijgt de kavel toegewezen, mits de geboden prijs boven de vastgestelde minimumprijs uitkomt. Bij een gelijk bod wordt geloot. Aan de inschrijvers worden technische eisen gesteld, namelijk dat zij over voldoende materieel beschikken en dat zij gecertificeerd zijn. Er gelden ook minimale eisen van financiële aard, zoals een bankgarantie of een bereidverklaring tot afgifte van een bankgarantie.

Tot nu toe vonden de inschrijvingen pas aan het eind van het kalenderjaar plaats. Daardoor lukte het niet om op 1 januari de vergunningen rond te hebben. Om dit te voorkomen, begint de Dienst der Domeinen in de toekomst op 1 oktober met de aanbestedingsprocedure.

6.2.3. BETALING

De leges voor de vergunning van Rijkswaterstaat moeten binnen zijn voordat de vergunning kan worden versprekt.

De betalingsverplichting aan Domeinen zal in het nieuwe beleid hetzelfde zijn als voorheen. De handel betaalt maandelijks achteraf voor de gewonnen hoeveelheden. Wanneer de handelaar niet de totale gegunde hoeveelheid heeft gewonnen, moet voor het niet gewonnen zand een boete van f 1,- (€ 0,45) per ton worden betaald. Tenzij het hoofd van de Dienst der Domeinen anders beslist. Voor elke ton die gewonnen is boven de maximale hoeveelheid, is de handelaar een boete verschuldigd van f 2,50 (€ 1,13) bovenop de geldende vergoeding.

6.3 HOEVEELHEDEN EN DIEPTEBEPALINGEN

Zandwinning in de Westerschelde kent een jaarlijks maximum van 2,6 miljoen m³. Met hoeveelheden van:

- 2 miljoen m³ voor de handel,
- 0,3 miljoen m³ voor de Nederlandse overheid en
- 0,3 miljoen m³ voor het Vlaams Gewest.

Rijkswaterstaat wijst voor de zandhandel jaarlijks winvakken in de Westerschelde aan voor een hoeveelheid van 2 miljoen m³ zand. Die worden weer opgedeeld in kavels. De kavelgrootte varieert van minimaal 50.000 m²

tot maximaal 67.000 m². In een winvak mogen om beheer-technische en nautische redenen maximaal vijf handelaren tegelijkertijd zand winnen.

Tot op heden werd veelvuldig gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot overheveling. In de komende beleidsperiode wil Rijkswaterstaat een twejaarlijks systeem hanteren. Elk jaar worden vergunningen afgegeven waarbij de jaarlijks te winnen hoeveelheid uitgespreid mag worden over twee jaar. In het eerste jaar moet wel minstens 75% zijn gewonnen. Het volgende jaar wordt weer een vergunning verleend, al dan niet aan dezelfde zandhandelaar, voor de komende twee jaar.

Om negatieve gevolgen voor de morfologie te voorkomen, dient de winning gelijkmatig over het perceel te worden uitgevoerd. De verdieping ten opzichte van de omgeving mag maximaal drie meter bedragen.

De Nederlandse overheid heeft aan een hoeveelheid zand van gemiddeld 0,3 miljoen m³ per jaar voldoende om in de eigen behoefte aan zand voor infrastructuurwerken te voorzien. Op het zand bestemd voor de Nederlandse overheid kunnen alle overheden die wegen waterbouwkundige werken uitvoeren, aanspraak maken. Zij kunnen hiervoor een verzoek indienen bij Rijkswaterstaat.

Vlaanderen voert bij het baggeren in de vaargeul het zand rechtstreeks af.

6.4 TOEZICHT

De Dienstkring Noord- en Midden-Zeeland van Rijkswaterstaat Directie Zeeland voert de controle uit. Deze bestaat uit een administratieve controle achteraf en een operationele controle tijdens de winning. Een vaartuig van de dienstkring controleert steekproefsgewijs de activiteiten van de zandwinners. De verkeersposten houden toezicht op het naleven van de regels voor veiligheid van de scheepvaart. Winnen mag op werkdagen tussen een half uur voor zonsopgang en een halfuur na zonsondergang. Op zon- en feestdagen is het verboden te winnen. In de winter wanneer het lang donker is, mag tussen 7.00 en 21.00 uur worden gewonnen.

Zandwinning op de Westerschelde

Inspectie en controle op de zandwinning

Referenties

Bestuurlijk Overleg Westerschelde, 1991, Beleidsplan Westerschelde.

Costanza, R., R. D'Arge, R. de Groot, S. Farber, M. Grasso, B. Hannon, K. Limburg, S. Naeem, R.V. O'Neill, J. Paruelo, R.G. Raskin, P. Sutton and M. van den Belt, 1997, The value of the world's ecosystem services and natural capital. *Nature* 387: p. 253-260.

Ministerie van LNV, 1990, Natuurbeleidsplan.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1996, Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1998, Vierde Nota Waterhuishouding.

Ministerie van VROM, verwacht 2000, Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening.

Ministerie van VROM, 1999, Nationaal Milieubeleidsplan 3.

Rijkswaterstaat, Hoofdkantoor, 1998, Landelijke beleidsnota Schelpenwinning.

Rijkswaterstaat, Directie Noordzee, 1993, Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1992, Zandwinbeleid Westerschelde.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, jan.1998, Milieuaspectenstudie Baggerspeciestort Westerschelde.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1998, MOVE; Plan van Aanpak, rapport 2.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1999, MOVE; Voortgangsrapportage periode 1997-1998, rapport 3.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 2000, Zandbalans Westerschelde en monding periode 1955-1999, NWL-00.16.

Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 1997, Westerschelde, stram of struis? Eindrapport van het project Oostwest. RIKZ-97.023.

Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 2000, Mogelijkheden voor zandwinning in de Westerschelde, RIKZ/AB/2000.806x.

Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, 1999, Inventarisatie voor de Nota Ophoogzand II. W-DWW-99034.

Begrippenlijst

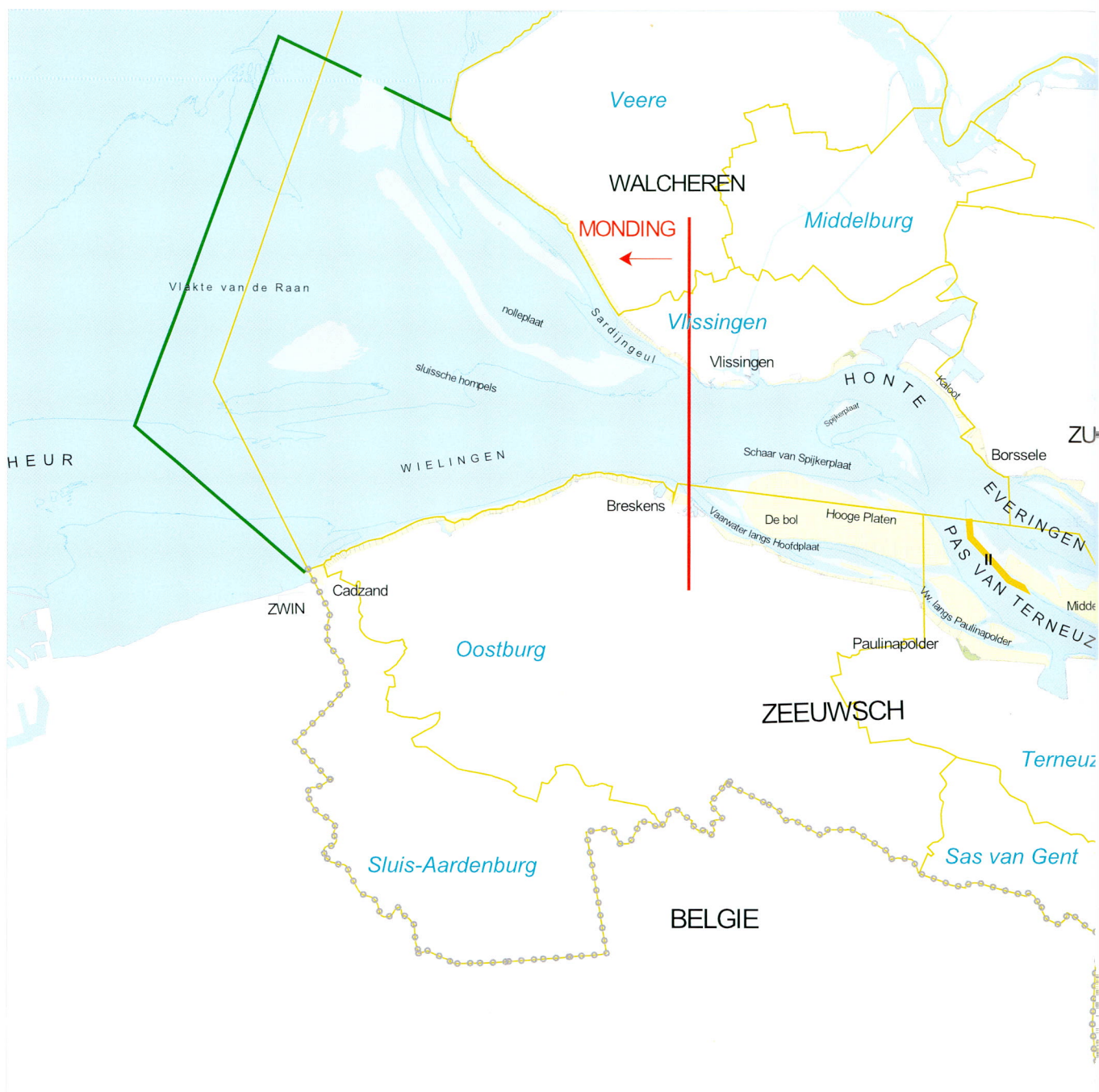
- AREAAL
- ...GEUL : Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem dieper is gelegen dan NAP - 5 meter.
- ...ONDIEPWATER-GEBIED : Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem gelegen is tussen NAP - 2 meter en NAP - 5 meter.
- ...PLAAT : Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem hoger is gelegen dan NAP - 2 meter en niet begroeid zijn en niet grenzen aan oevers.
- ...SCHOR : Buitendijkse gebieden die begroeid zijn en waarvan de bodem hoger ligt dan NAP - 2 meter. De begroeiingsgrens is vaak een steilrand. Indien geen klif aanwezig is wordt als grens een bedekkingspercentage van 50 % aangehouden.
- ...SLIK : Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem hoger ligt dan NAP - 2 meter, en niet begroeid zijn en grenzen aan oevers.
- BIOTA : Alle leven, c.q. alle planten en dieren uit een bepaald gebied.
- BODEMGEMEENSCHAP : Het geheel van organismen die in en op de bodem samen voorkomen.
- CONCESSIEHOUDERS : Zevental gevestigde zandhandelaren die van oudsher op de Westerschelde opereren. Via het toedelingbeleid van Rijkswaterstaat voor 1993 hadden zij een beschermde positie.
- DEBIET : hoeveelheid water die per getijcyclus (eb- en vloedfase) door een geul stroomt
- DYNAMIEK : Mate van veranderlijkheid van de ligging en vorm van platen en geulen in de tijd.
- ECOSYSTEEM : Het interactieve geheel van een biologische gemeenschap en haar niet-levende omgeving. Bijvoorbeeld: bos, koraalrif, estuarium.
- ECOTOOP : Een ecologisch leefgebied als een ruimtelijk begrensde eenheid waarvan de samenstelling en ontwikkeling wordt bepaald door a-biotische, biotische en antropogene condities ter plaatse. Een ecotoop is een herkenbare, min of meer homogene landschappelijke eenheid. Voorbeeld van een ecotoop: een hooggelegen, hoogdynamische en slibarme plaat..
- ESTUARIEN : Met de kenmerken van een estuarium.
- FOURAGEREN : Voedsel zoeken.
- GEOMORFOLOGIE : De zichtbare vormen in het landschap
- GETIJ : Regelmatige stijging (vloed) en daling (eb) van het waterniveau door de gravitationele aantrekkingskracht tussen aarde, zon en maan. De getijcyclus in de Westerschelde bedraagt 12 uur.
- GETIJDENDOORDRINGING : Mate waarin de getijgolf in het estuarium doordringt.

GETIJVOLUME	: De som van het vloedvolume en het ebvolume
GEULEN	
...HOOFDGEULEN	: Geulen in de Westerschelde die worden gebruikt als hoofdvaarwater. Deze zijn : Scheur - Wielingen - Honte - Pas van Terneuzen - Gat van Ossensisse - Overloop van Hansweert - Zuidergat - Overloop van Valkenisse - Nauw van Bath - Pas van Rilland - Schaar van Ouden Doel.
...NEVENGEULEN	: Alle geulen die geen hoofdgeul zijn.
...VLOEDGEULEN	: Geulen die gedomineerd worden door de vloedstroom (vloeddebiet groter dan ebdebiet).
...EBGEULEN	: Geulen die gedomineerd worden door de ebstroom (ebdebiet groter dan vloeddebiet).
...KORTSLUITGEULEN	: Geulen die de verbinding vormen tussen de ebgeulen en de vloedgeulen.
HABITAT	: Typische woon- of verblijfplaats van plante- of diersoort.
INHOUD GEULEN	: De geulinhoud onder NAP -2m.
INHOUD PLATEN	: De zandinhoud van de platen boven NAP -2m.
KINDERKAMER	: Een gebied heeft een kinderkamer functie, wanneer bijvoorbeeld vissen (een deel van) hun opgroei tijd er doorbrengen.
KOMBERGING	: Waterinhoud van de schijf tussen gemiddeld hoogwater en gemiddeld laagwater
SLIB	: Sediment met een korreldiameter kleiner dan 63mm.
VAARWEGVERRUIMING 48/43/38 voet	: De hoofdvaargeul naar Antwerpen wordt op die diepte onderhouden waarbij schepen met een diepgang van 48 voet binnen 1 getijcyclus en schepen met een diepgang van 38 voet getijongebonden Antwerpen kunnen bereiken. De baggerspecie van de drempels in de Westerschelde bestaat uit zand en wordt in de nevengeulen van het watersysteem teruggestort
ZAND	: Sediment met een korreldiameter tussen 63mm en 2000mm
ZOET ZOUT GRADIËNT	: Overgang van een zoet milieu naar een zout milieu

Bijlage 1

Bijlage 1: Overzichtssituatie Westerschelde

 Geulen Ondiep water (-2,-5m NAP) Platen en slikken (-2m NAP) Schor	 Zandwinlocaties Situatie 2000 - Vak II Suikerplaat - Vak III Straatje van Willem - Vak IV Plaat van Ossenisse - Vak V Schaar van Waarde - Vak VIII Plaat van Valkenisse <i>(dieper dan -5 m NAP)</i>	 -10 NAP (Opname Monding: 1997 – West en Oost: 1999) Grens beheersgebied RWS Directie Zeeland Landsgrens Gemeentegrenzen

Auteur : M. Bijleveld
 Afdeling : AXI-GIS
 Datum : 23 oktober 2000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
 Directie Zeeland
 Kaartproductie: AXI-GIS

Bijlage 2

Het beleidsplan Westerschelde 2001-2011 is voorbereid en totstandgekomen onder toepassing van de openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

Het beleidsvoorstel heeft gedurende de periode 8 september t/m 6 oktober 2000 ter inzage gelegen in de kantoren van Rijkswaterstaat directie Zeeland te Middelburg, Terneuzen en Goes en is door kennisgeving in de Staatscourant, de Provinciale Zeeuwse Courant en de Stem aangekondigd, teneinde belanghebbenden in de gelegenheid te stellen eventuele zienswijzen naar voren te brengen.

Voorts zijn een groot aantal belanghebbende bedrijven, instellingen en organisaties alsmede andere overheden door toezending van het beleidsvoorstel in de gelegenheid gesteld, om gedurende genoemde termijn hun zienswijze naar voren te brengen.

Van de geboden gelegenheid heeft de Gemeente Terneuzen bij brief van 22 september 2000 (ingekomen 28 september) en de Nederlandse Vereniging van Zandwinners bij brief van 4 oktober 2000 (ingekomen 6 oktober 2000) gebruik gemaakt.

GEMEENTE TERNEUZEN

Het beleidsvoorstel heeft de gemeente aanleiding gegeven tot het maken van een drietal opmerkingen:

1 STIMULEREN HERGEBRUIK SECUNDAIRE BOUWSTOFFEN

Teneinde afzetproblemen van de secundaire grondstoffenstromen te voorkomen lijkt het de gemeente gewenst, dat zo terughoudend als mogelijk wordt omgegaan met het verlenen van winconcessies op de Westerschelde. Voor dit aspect mist zij een langetermijnvisie in het beleidsplan.

2 BESTEMMINGSPLAN WESTERSCHELDE

Aan de hand van de overzichtskaart in bijlage 1 merkt de gemeente op dat indien een winlocatie in de zone ligt met bestemming "Waterstaatkundige doeleinden en natuurwetenschappelijk gebied" (volgens artikel 3 van het bestemmingsplan Westerschelde), de zandwinning dan uitsluitend toegestaan is met een aanlegvergunning.

3 WET MILIEUBEHEER

Naar de mening van de gemeente is sprake van bedrijfsmatige activiteiten (zandwinning) binnen begrensde locaties (het concessiegebied) waardoor de Wet milieubeheer van toepassing is. Een beter gedetailleerde kaart geeft aan wie bevoegd gezag is. Dan ook op de hoogte brengen toekomstige winners van een eventuele vergunningplicht. Mogelijk kan ook een MER-plicht aan de orde zijn voor de niet als waterweg bestemde delen van genoemde locaties.

COMMENTAAR OP DE REACTIES

Ad 1)

Een langetermijnvisie op het stimuleren van hergebruik grondstoffen is nodig. Rijkswaterstaat maakt hiervoor ook landelijk beleid. Dit staat beschreven in het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD). SOD beschrijft dat we enerzijds zo zuinig mogelijk om moeten gaan met bouwgrondstoffen (bevorderen hergebruik en toepassen vernieuwbare grondstoffen) en anderzijds dat tijdig een voldoende aandeel oppervlaktestoffen in ons land moet worden gewonnen.

Regionaal heeft dit bijvoorbeeld geleid tot initiatief tot hergebruik van de specie die vrijkomt bij het boren van de Westerscheldetunnel. De landelijke behoefte aan ophoogzand bedraagt jaarlijks zo'n 50 Mm³.

Nu al wordt praktisch 100% van de afvalstoffen die meestal na bewerking toepasbaar zijn in de bouw hergebruikt. Beleid is er op gericht om het percentage hergebruik van gerijpt slib te verhogen. Bij gebruik worden civiel- of bouwtechnische eisen aan een bouwstof gesteld. Als daar door een secundaire bouwstof niet aan kan worden voldaan dan is dat geen volwaardig alternatief.

De zandwinning in de Westerschelde wordt hoofdzakelijk gecombineerd met vaarwegonderhoud. In feite is er dus sprake van een grondstof die vrijkomt bij werkzaamheden die in het kader van een goed waterstaatkundig beheer zijn vereist.

Ad 2)

Zoals in het beleidsvoorstel aangegeven, vindt zandwinning enkel plaats beneden -5 meter NAP. In het bestemmingsplan Westerschelde is dat gebied, ingevolge de

“Uniforme planologische regeling buitendijkse gebieden in de Westerschelde”, bestemd voor “waterstaatkundige doeleinden”. Bij deze bestemming is er geen aanlegvergunningstelsel opgenomen. Bovendien komt het zand vrij bij normale onderhouds- en beheerswerkzaamheden. Voor dergelijke werkzaamheden is het vereiste van een aanlegvergunning niet verplicht.

De ligging van de winlocaties op de overzichtskaart in bijlage 1 is overigens indicatief (situatie 2000). In de vergunningen op grond van de Ontgrondingenwet worden de definitieve locaties aangewezen. Van de vergunningen betreffende de binnen de gemeente gelegen locaties, zullen afschriften aan de gemeente worden verzonden. Op basis daarvan kan de gemeente alsdan beoordelen, of de betreffende vergunninghouder een dergelijke vergunning dient aan te vragen.

Aan de overzichtskaart in bijlage 1 zijn voor de helderheid wel de gemeentegrenzen aangegeven en is de opmerking toegevoegd, dat het zandwinlocaties situatie 2000 betreft en de ligging beneden -5m NAP is.

Ad 3)

De door de gemeente genoemde locaties “Suikerplaat” en “Straatje van Willem” zijn locaties, waarbinnen in het jaar 2000 aan diverse bedrijven zandwinkavels zijn uitgegeven.

In de betreffende vergunningen worden de gebieden, waar zand mag worden gewonnen, qua ligging in het algemeen gerelateerd aan de ter plaatse aanwezige betonning.

Dit houdt in dat de ligging van een vergund gebied wijzigt indien het waterstaatkundig of het scheepvaartbelang verlegging van de betonning vordert.

In die zin is er dan ook geen sprake van een begrensde inrichting in de zin van de Wet milieubeheer; bij zandwinning is dit aspect niet aan de orde omdat de exacte winlocaties wijzigen als gevolg van de dynamiek van het watersysteem. Uitgaande van de visie van de gemeente zou ook het onderhoudsbaggerwerk dat Vlaanderen min of meer continu op bepaalde locaties verricht, als vergunningplichtig in de zin van de Wet Milieubeheer dienen te worden aangemerkt, welke visie niet wordt gedeeld.

De inhoudelijke toetsing van alle bij de ontgroning betrokken belangen vindt plaats in het kader van de voorbereiding en totstandkoming van een vergunning, zoals de Ontgrondingenwet dat ook voorschrijft.

Belangen die de Wet Milieubeheer beoogt te beschermen dan wel behartigt, worden in het kader van bovengenoemde vergunningprocedures afgewogen.

Zoals in het beleidsvoorstel verwoord, is een MER-plicht slechts aan de orde, indien wordt gerefereerd aan “bestemde winlocaties” als bedoeld in het vigerende MER-besluit, hetgeen met betrekking tot de huidige locaties niet aan de orde is.

Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt, dat vergunninghouders ingevolge de Ontgrondingenwet worden gewezen op het gegeven, dat wellicht ook andere vergunningen/ontheffingen vereist kunnen zijn voor de beoogde activiteit.

NEDERLANDSE VERENIGING VAN ZANDWINNERS

De Vereniging wijst op een redactionele fout in de tekst en spreekt voorts haar adhesie uit ten aanzien van de inhoud van het beleidsvoorstel.

COLOFON

Tekst:	Lievens communicatie, IJzendijke
Redactie:	Projectgroep "Zandwinning Westerschelde 2001-2011"
	Rijkswaterstaat, Directie Zeeland:
	Saskia Huijs (projectleider, NWL)
	Mireille Groenberg (secretaris, NWL)
	Kees van Westenbrugge (NWL)
	Guus de Kock (NMZ)
	Leo Santbergen (AXW)
	Hans van Hoek / Andre Polfiet (RVR)
	Soer van Herk (RVO)
	Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee:
	Piet Roelse (ABD)
Vormgeving:	Bram de Buck, Rijkswaterstaat Zeeland Leo Smalheer, Grafisch bedrijf Pitman bv, Goes
Druk:	Grafisch bedrijf Pitman bv, Goes
Foto's:	Ente Breed Meetkundige dienst, Grafische technieken Guus de Kock Rijkswaterstaat Zeeland Visueel Archief Bert Hopmanns
Illustraties:	Mariska Bijleveld Jos de Jong Leo Smalheer

Dit rapport is verkrijgbaar bij:
Rijkswaterstaat, Directie Zeeland
Postbus 5014
4330 KA Middelburg
o.v.v. Nota NWL-00.50

